

stejně řady. Kladně hodnotím i několikráté využití vizuálních metafor, jako např. u opozit *bydlí × nebydlí*, kde je k vyjádření reálného významu lexému využit konkrétní obrazový materiál. Vyzdvihnout si zaslouží i větší počet cvičení, což je Achillova pata většiny učebnic nejen češtiny pro cizince.

Jedná se o počín v oboru češtiny pro cizince poměrně novátorský, jistě chvályhodný a motivující. Věřím, že učebnice *Česky, prosím. Start* pomůže mnoha studentům překonat bariéry se seznamováním se s češtinou jako cizím jazykem a cestu do tajů češtiny jim jistě dokáže i podstatně příjemnit.

Bibliografie

Cvejnová, Jitka (2011): *Česky, prosím. Start. Přípravná učebnice a písanka*. Praha: Karolinum.
Hendrich, Josef a kol. (1988): *Didaktika cizích jazyků*. Praha: SPN.

Hasil, Jiří (2011):

Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace.

Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Kateřina Romaševská

Výzkum spojený s vyučováním, osvojováním a užíváním češtiny jako cizího či druhého jazyka procházel různými fázemi vývoje, mj. v závislosti na potřebách a situaci společnosti a studentů. Jeho rozvoj v posledních desetiletích byl podmíněn zejména politickými změnami po roce 1989, ale i bohatšími inspiračními kontakty badatelské obce se zahraničními výzkumníky. K nejnovějším knižním publikacím v oboru náleží práce Jiřího Hasila, kterého zahraniční studenti i učitelé češtiny jako cizího jazyka znají jako dlouholetého pedagoga a tajemníka Ústavu bohemistických studií na FF UK v Praze a nadšeného organizátora Letní školy slovanských studií na témž pracovišti. Kniha, kterou bychom rádi představili, nese název *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*.

Monografie je rozdělena do pěti kapitol (*Současný stav studované problematiky a její vývoj; Teoretická východiska práce; Výzkumná část; Výzkum recepce kulturní a historické frazeologie zahraničními studenty bohemistiky a Závěry*), dále je opatřena seznamem použité literatury, přílohami, resumé, rejstříkem věcným a jmenným.

V první kapitole autor podává krátký přehled o historii a zrodu oboru Čeština jako cizí jazyk; dočteme se zde též o bohemistických a jiných pra-

covištích v České republice, která nabízejí výuku češtiny jako cizího jazyka v rámci bakalářského nebo magisterského studia. V závěru kapitoly se autor dostává k vlastnímu tématu celé práce a soustřeďuje se na popis současného stavu výzkumu v oblasti reálií a sociokulturní kompetence: konstatuje, že tato problematika není dosud dostatečně prozkoumána, a uvádí základní informace o vybraných publikacích věnovaných českým, resp. československým reáliím, které by se mohly stát dobrou inspirací pro tvorbu moderní učebnice reálií pro zahraniční bohemisty. Připomíná zejména učebnici reálií Československa (Vejvoda 1964), příručku české konverzace (Krušina – Vejvoda 1964), skriptum českých reálií (Cvejnová 1998) aj. (Hasil 2011: 22–23).

Druhá kapitola je věnována vymezení pojmu *reálie*. Autor rozlišuje tři pojetí tohoto pojmu: (a) **reálie vnější**, mimojazykové, neboli zeměvěda (tamtéž: 26); (b) **reálie vnitřní**, jazykové, neboli lingvoreálie (tamtéž: 27) a (c) **komplexně chápané reálie**. V dalším výkladu se zaměřuje výlučně na lingvoreálie; popisuje dva jejich druhy: **lingvoreálie nonverbální**, zahrnující jevy neverbální povahy, sem řadí proxemiku, haptiku, kinesiku, komunikační strategie a řečovou etiketu, a **lingvoreálie verbální**, mezi něž zařazuje historismy, časová historická určení, lokální určení, názvy tradic, tradičních zvyků, obyčejů, lidových tanců a písní, názvy jídel, nápojů a pochoutek, politicky motivované jazykové jednotky, literárně či šíře kulturně motivované jazykové jednotky, zkratky a zkratková slova a frazeologické a idiomatické jednotky (tamtéž: 33–37). Na závěr druhé kapitoly podává definici pojmu sociokulturní kompetence v souladu se Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky.

Poměrně krátká třetí kapitola uvádí čtenáře do projektu výzkumu J. Hasila: seznamuje s cíli a podmínkami výzkumu, výzkumným vzorkem, metodami zkoumání a výzkumnými hypotézami. Projekt sledoval dva základní cíle: (1) ověřit znalost kulturněhistorických frazeologických jednotek u zahraničních studentů bohemistiky; (2) srovnat pedagogickou dokumentaci a zjistit podmínky, za kterých probíhá výuka českého jazyka (a lingvoreálií zvláště) na jednotlivých zahraničních bohemistických pracovištích. Součástí výzkumu bylo jednak zpracování a analýza dat získaných pomocí dotazníkového šetření mezi (a) zahraničními studenty bohemistiky, kteří studují češtinu v zahraničí, (b) zahraničními studenty, již se učí češtinu v českém jazykovém prostředí (podmínkou byla délka pobytu v českém prostředí minimálně půl roku, vedle studentů bohemistiky šlo též o studenty jiných oborů) a (c) českými studenty bohemistiky. Předmě-

tem dotazníkového šetření se stala schopnost porozumění a aktivní znalost českých přísloví. Druhou součástí výzkumu byly řízené rozhovory s vyučujícími a studenty z jednotlivých zahraničních univerzit a jejich analýza spolu s analýzou pedagogické dokumentace. Předmětem výzkumu byly informace o výuce češtiny na jednotlivých pracovištích.

V úvodu nejobsáhlejší, čtvrté kapitoly autor pojednává primárně o výsledcích rozhovorů s vedoucími pedagogy oboru bohemistika na zahraničních slavistických pracovištích, následně rozebírá obsahovou náplň kurzů věnovaných českým reáliím na vybraných univerzitách v Německu, Rakousku, na Ukrajině a v České republice, které se výzkumu zúčastnily, předkládá statisticky zpracované výsledky, podrobně je analyzuje a výsledky analýzy interpretuje. V poslední kapitole podává vyhodnocení výsledků terénního výzkumu z hlediska stanovených výzkumných hypotéz a formuluje závěry pro pedagogickou praxi.

Monografie doktora Hasíla je prvním pokusem o zmapování znalostí kulturněhistorických frazeologických jednotek u zahraničních studentů bohemistiky. V ČR se předloženému tématu zatím nikdo cíleně nevěnoval, proto byla úloha autora v tomto ohledu ztížena. Ve své práci oprávněně kriticky hodnotí současný stav vyučování kulturněhistorickým frazémům v praxi; upozorňuje zejména na nejednotnost studijních programů, různé obsahové zaměření předmětu reálie na jednotlivých univerzitách, na malý podíl poučení o českých lingvoreáliích a české frazeologii v učebnicích češtiny pro cizince apod. (viz tamtéž: 62). Jako klíčový parametr, který ovlivňuje schopnost studentů zvládnout lingvoreálie, se ukazuje právě to, zdali studium probíhá v příslušném či cizojazyčném jazykovém prostředí. V této souvislosti si autor klade rovněž otázku, zda by k zlepšení neuspokojivých znalostí kulturněhistorických frazémů u zahraničních studentů nepomohly zahraniční stáže a studijní pobyty v České republice, a vyslovuje se o nich jako o důležitém, ba nezbytném nástroji vyučování českých reálií, zvl. lingvoreálií.

Koncepce a výsledky Hasílova výzkumu mohou být nepochybně předmětem diskuse, tím spíše, že jde o první domácí práci na uvedené téma. Při pozorném čtení také vyvolává řadu otázek. Poněkud málo informací získává čtenář o tom, na základě jakých kritérií byly vybrány jednotlivé kulturněhistorické frazémy použité v dotazníku pro studenty, neboť jejich objektivně omezený počet (daný možnostmi podobného výzkumu) musel autora nutně přivést k jejich odůvodněnému a propracovanému výběru. Je nepochybné, že právě lokálně a časově motivované starší kulturněhistorické frazémy, navíc málo frekventované, ukáží i to, které z nich nezná ani mladé pokolení

rodilých mluvčí češtiny (**den brannosti**, To znali už **za starýho Procházký**; Je to tu **jako v židovské škole**; Kouří **jako cikán za dubem**; Ten lustr **svítí jako za dušičky** apod.). V tomto bodě není výzkum dostatečně provázán s obecnými závěry didaktickými, např. hovoříme-li o zahraničních studentech bohemistiky, především o Neslovanech, kteří studují češtinu mimo české jazykové prostředí, jakými kritérii se má řídit volba frazeologického materiálu ve výuce zejména na nižších úrovních podle SERRJ.

Ze získaných údajů by bylo možné vyvodit i další závěry, např. nakolik znalost českých lingvoreálií závisí též na délce studia češtiny. Autor zahrnul do výzkumu v zahraničí pouze studenty bakalářského studia, u nichž se na délku studia češtiny ptal, v českém prostředí měl respondenty i z magisterských studií a stážisty, u nichž se ale o délce studia češtiny čtenář nedozví nic. Tato asymetrie mohla být vynucena okolnostmi, ale i když takto různorodý vzorek relativizuje prezentované výsledné hodnoty, bylo by zajímavé i s tímto parametrem pracovat.

Znalost kulturněhistorických frazémů je nepochybně důležitou součástí sociokulturní kompetence studentů bohemistiky obecně. Publikace doktora Hasila vede čtenáře k zamyšlení nad některými aspekty výuky českého jazyka jako cizího. Doufejme, že bude inspirovat práce další, které přispějí k lepšímu, detailnějšímu a spolehlivějšímu poznání této důležité oblasti ČČJ.

Ropková, Eva (2011):

Tschechisch nicht nur für Juristen. Čeština nejen pro právníky.

Stuttgart: Schmetterling Verlag.

Kateřina Šichová

Impulsem ke vzniku předkládané knihy byla „absence učební pomůcky pro studenty právnických fakult na německém knižním trhu“. Je to tedy první učebnice češtiny, která se zabývá českou právníkou terminologií, resp. českým právem, a jedna z prvních didaktických pomůcek, která se soustřeďuje výlučně na odborný jazyk. Její velkou předností jistě bude fakt, že jde o materiál prověřený v praxi – autorka Eva Ropková působí jako advokátka v Česku, ale zároveň již několik let externě vyučuje češtinu na univerzitě v Řezně; skriptum, které bylo postupně zpracováno do podoby dnešní učebnice, bylo vyzkoušeno v několika kurzech právníké češtiny.

Díky podrobnému návodu k práci s učebnicí, důsledné dvojjazyčnosti doprovodných textů (zadání úkolů, nadpisy kapitol atp.), obsáhlému slov-